مقاله پژوهشی

رابطه بین فرسودگی تحصیلی با اشتیاق و عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان متوسطه شهرستان بجنورد

جواد افشین[1]

۱. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، خراسان، ایران. (نویسنده مسئول).

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره ششم، شماره پنجاه و پنجم، سال ۱۴۰۰، صفحات ۵۰۹-۵۰۱

تاریخ وصول: ۱۴۰۰/۰۳/۲۶ **تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۵/۱**

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی رابطه بین فرسودگی تحصیلی با اشتیاق و عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان متوسطه شهرستان بجنورد در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ بود. این پژوهش از حیث هدف یک پژوهش کاربردی و از نظر شیوه اجرا توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری این تحقیق دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان بجنورد به تعداد ۴۱۹۱ نفر بود که با توجه به جدول مورگان ۳۵۲ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها عبارت است از سه پرسشنامه فرسودگی تحصیلی برسو همکاران (۱۹۹۷)، پرسشنامه استاندارد اشتیاق تحصیلی فردریکز، بلومنفیلد، پاریس (۲۰۰۴)، پرسشنامه استاندارد عملکرد تحصیلی (درتاج، ۱۳۸۳) که پایایی پرسشنامه‌ها با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ برای پرسشنامه فرسودگی تحصیلی ۰/۷۵، پرسشنامه اشتیاق تحصیلی ۰/۸۹ و پرسشنامه عملکرد تحصیلی ۰/۷۸ محاسبه شد و روایی آن‌ها از نوع صوری و محتوایی بود. داده‌ها از طریق نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۸ تجزیه‌وتحلیل شد. نتایج حاصل نشان داد بین بعد خستگی تحصیلی و اشتیاق تحصیلی همبستگی (رابطه معنادار) برقرار بوده که این همبستگی منفی، نسبتاً قوی و معنادار است و بین بعد خستگی تحصیلی و عملکرد تحصیلی همبستگی (رابطه معنادار) برقرار بوده که این همبستگی منفی، ضعیف و معنادار است. بین اشتیاق تحصیلی و عملکرد تحصیلی همبستگی برقرار بوده که این همبستگی مثبت، قوی و معنادار است. همچنین کاهش میزان افسردگی تحصیلی به بالا رفتن اشتیاق و عملکرد تحصیلی منتج می‌گردد و هرچه میزان اشتیاق تحصیلی بیشتر باشد دانش‌آموزان از عملکرد تحصیلی قابل‌قبول‌تری برخوردار خواهند بود.

کلیدواژه: فرسودگی تحصیلی، اشتیاق، عملکرد تحصیلی.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

مقدمه

متخصصان تعلیم و تربیت و روانشناسان تربیتی، تحقیقات قابل‌توجهی را در زمینه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و متغیرهای مرتبط با آن‌ها انجام داده‌اند که در بین آن‌ها راهبردهای یادگیری ابزارهایی مهم برای توانا ساختن دانش‌آموزان در دستیابی به هدف‌های آموزشی تلقی می‌شوند (سیف، ۱۳۹۰). یادگیری فراگیران معمولاً به‌وسیله عملکرد تحصیلی آن‌ها موردسنجش قرار می‌گیرد عوامل متعددی، عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار می‌دهند. برخی از این عوامل موجب بهبود عملکرد تحصیلی و برخی دیگر باعث تضعیف عملکرد فراگیران می‌شوند. ازجمله عواملی که به شکل منفی بر عملکرد تحصیلی اثرگذار بوده و اخیراً مطالعاتی را در مدارس و دانشگاه‌ها به خود اختصاص داده، فرسودگی تحصیلی است (لی و آشفورث، ۲۰۰۸). به‌طور مرسوم، فرسودگی به‌عنوان یک سندرم سه‌بعدی خستگی هیجانی، زوال شخصیت و تمامیت فردی کاهش‌یافته موردتوجه قرار می‌گیرد که با سیاهه فرسودگی ما سلاخ مورداندازه‌گیری قرار می‌گیرد. خستگی هیجانی که اشاره به احساس خالی شدن و تهی شدن از منابع هیجانی فرد دارد به‌عنوان مؤلفه‌ی استرس فردی مورد ملاحظه قرار می‌گیرد (ما سلاخ و همکاران، ۱۹۸۴). زوال شخصیت اشاره به پاسخ‌های منفی بدبینانه یا بیش‌ازحد با بی‌رغبتی به سایر افراد در محل کار دارد که مؤلفه‌ی بین فردی فرسودگی را نشان می‌دهد (ما سلاخ و همکاران، ۲۰۰۱). بالاخره تمامیت فردی کاهش‌یافته اشاره به احساس کاستی در شایستگی و میزان باروری و حس کارایی پایین فرد دارد که مؤلفه‌ی خودارزیابی فرسودگی را شامل می‌شود (شائوفلی، ۲۰۰۲). فرسودگی به موقعیت‌ها و بافت‌های آموزشی گسترش پیداکرده که از آن با عنوان فرسودگی تحصیلی نام‌برده می‌شود (سالمالا- آروو همکاران، ۲۰۰۸). فرسودگی تحصیلی در میان دانش‌آموزان مدارس، اشاره به احساس خستگی به خاطر تقاضاها و الزامات تحصیل (خستگی)، داشتن یک حس بدبینانه و بدون علاقه به تکالیف درسی فرد (بی‌علاقگی) و احساس عدم شایستگی به‌عنوان یک دانش‌آموز با کارآمدی پایین محسوب می‌شود. می‌توان گفت که موقعیت‌های آموزشی به‌عنوان محل کار فراگیران محسوب می‌شود، اگرچه فراگیران در موقعیت‌های آموزشی به‌عنوان کارمند، کار نمی‌کنند یا شغل خاصی در آنجا ندارند، اما از دیدگاه روان‌شناختی، فعالیت‌های آموزشی و درسی آن‌ها را می‌توان به‌عنوان یک کار در نظر گرفت؛ آن‌ها در کلاس حضور پیدا می‌کنند و مجموعه تکالیفی را برای موفقیت در امتحانات و کسب نمره قبولی انجام می‌دهند، این موضوع اخیراً مطالعات متعددی را در مدارس به خود اختصاص داده است (ژانگ و همکاران، ۲۰۰۷). بهبود و توسعه عملکرد تحصیلی فراگیران یکی از اهداف اصلی مراکز آموزشی می‌باشد، زیرا عملکرد تحصیلی افراد اساس موفقیت و پیشرفت در هر مقطعی محسوب می‌گردد. عملکرد تحصیلی افراد متأثر از عوامل مختلفی است که یکی از این عوامل، عادات یا مهارت‌های مطالعه افراد می‌باشد. تحقیقات نشان داده‌اند که جو حاکم بر مدرسه و عملکرد تحصیلی با فرسودگی تحصیلی رابطه منفی معنی‌داری دارد (سالما آرو ساولانین، ۲۰۰۸). یکی از مهم‌ترین زمینه‌های پژوهش که تحقیقات متعددی را به خود اختصاص داده است، اشتیاق یا انگیزش و عملکرد تحصیلی است. اشتیاق برای کسب موفقیت و شرکت در فعالیت‌هایی که موفقیت در آن‌ها به کوشش و توانایی شخصی وابسته است و بر اساس مجموعه‌ای از استانداردها تعریف‌شده است (سیف، ۱۳۹۰). اشتیاق به‌عنوان سائقی است که به یادگیری تکالیف درسی سرعت می‌بخشد تا شخص باکفایت یافتن و موفقیت، افتخار کسب کنند (کریمی، ۱۳۸۹). افراد دارای اشتیاق، بالا برای حل مشکلات و رسیدن به موفقیت بسیار کوشا هستند. حتی پس‌ازآنکه در انجام کاری شکست

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

بخورند، از آن دست نمی‌کشند و تا رسیدن به موفقیت به کوشش ادامه می‌دهند. بنابراین انگیزش پیشرفت و اشتیاق را می‌توان سائقی برای پیشی گرفتن بر دیگران با توجه به ملاک‌های مشخص و تلاش در جهت کسب موفقیت و پیشرفت دانست. متغیری که به نظر می‌تواند بر موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر بگذارد، انگیزش تحصیلی است (آریاپوران، عزیزی و دیناروند، ۱۳۹۲). اشتیاق دانش‌آموز به تحصیل چهار متغیر مهمی است که برای یادگیری حیاتی است تا جایی که از آن به‌عنوان یک منادی مهم یادگیری یاد می‌شود (زینگیر، ۲۰۰۸). این متغیر همچنین به‌عنوان نقطه‌ی محوری اکثر نظریات مربوط به افت تحصیلی به‌حساب می‌آید (فین، ۱۹۸۹). سازه‌ی اشتیاق تحصیلی ریشه در بخشی از نظریه کنترل اجتماعی (بشرپور و همکاران، ۱۳۹۱) دارد که بر نقش احساسات فردی دل‌بستگی و تعلق به نهادهای اجتماعی تأکید می‌کند. در این دیدگاه رفتار ضداجتماعی جوانان بر اساس پیوندهای بین فرد و جامعه تبیین می‌شود، به همین صورت بی اشتیاقی نیز می‌تواند نتیجه تضعیف رابطه فرد با نهادهای آموزشی باشد. در نظریه کنترل اجتماعی این پیوندها به‌وسیله‌ی تعهد، باورها، دل‌بستگی و اشتیاق مشخص می‌شوند. در مدل‌های جدید افت تحصیلی این عناصر نظری بر مفهوم‌سازی سازه اشتیاق دانش‌آموز تأثیر به سزایی داشته‌اند (آرچامبالت و همکاران، ۲۰۰۹). در مطالعه آرچامبالت و همکاران (۲۰۰۹) اشتیاق کلی به مدرسه به‌طور منفی افت تحصیلی را پیش‌بینی کرد. فقدان اشتیاق به تحصیل می‌تواند پیامدهای جدی‌ای نظیر عدم پیشرفت در مدرسه، تمایل به رفتارهای انحرافی و خطر ترک تحصیل به دنبال داشته باشد (فین و راک، ۱۹۹۷). بر اساس تحقیقات و پژوهش‌های انجام‌شده می‌توان گفت که فرسودگی تحصیلی در موقعیت‌های آموزشی با ویژگی‌هایی مانند خستگی ناشی از الزامات مربوط به مطالعه، رشد حس و نگرش بدبینانه و بدون حساسیت نسبت به مطالب درسی و نیز احساس پیشرفت شخصی ضعیف در امور درسی و تحصیلی مشخص می‌شود (سالملا- آرور و ناتانن، ۲۰۰۵). افرادی که فرسودگی تحصیلی دارند معمولاً علائمی مانند بی اشتیاقی نسبت به مطالب درسی، ناتوانایی در ادامه حضور مستمر در کلاس‌های درس، مشارکت نکردن در فعالیت‌های کلاسی، احساس بی‌معنایی در فعالیت‌های درسی و احساس ناتوانی در فراگیری مطالب درسی و درنهایت افت تحصیلی را تجربه می‌کنند (نعامی، ۱۳۸۸). درمجموع فرسودگی تحصیلی، شامل سه حیطه: خستگی تحصیلی، بی‌علاقگی تحصیلی، ناکارآمدی تحصیلی می‌شود. مبحث فرسودگی تحصیلی یکی از مهم‌ترین مباحث قابل پژوهش در مدارس می‌باشد. فرسودگی، ارتباط دانش‌آموزان را با آموزشگاه و محیط آموزشی تحت تأثیر قرار می‌دهد، همچنین می‌تواند در میزان علاقه، اشتیاق و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان به ادامه تحصیل تأثیرگذار باشد. نیومن (۱۹۹۰) معتقد است که فرسودگی تحصیلی در دانش‌آموزان، بنا به دلایلی مختلف، یکی از عرصه‌های مهم تحقیقاتی در مدارس است. دلیل اول این است که فرسودگی تحصیلی می‌تواند کلید مهم درک رفتارهای مختلف دانش‌آموزان، مانند عملکرد تحصیلی در دوران تحصیل باشد. دلیل دوم این است که فرسودگی تحصیلی رابطه دانش‌آموزان را با مدارس خود تحت تأثیر قرار می‌دهد سوم اینکه فرسودگی تحصیلی می‌تواند شوق و اشتیاق دانش‌آموزان را به ادامه تحصیل، تحت تأثیر قرار دهد. ازآنجاکه یادگیری فراگیران، عمدتاً به‌وسیله عملکرد تحصیلی آن‌ها سنجش می‌شود؛ بنابراین شناسایی متغیر فرسودگی تحصیلی و تأثیر آن بر عملکرد تحصیلی فراگیران، از کارهای مهم متخصصان تعلیم و تربیت و روان شناسان تربیتی است. واضح است که کنترل فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان، به خاطر بهبود پیشرفت تحصیلی و اشتیاق تحصیلی آن‌ها ضروری است. مدارس و معلمان، باید با دقت، دوره‌های آموزشی را طرح‌ریزی کنند و حتی آزمون‌ها و

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

برنامه‌های کاری را با دقت برنامه‌ریزی کنند تا فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان را کاهش داده و پیشرفت تحصیلی آن‌ها را افزایش دهند (یانگ، ۲۰۰۵). با توجه به مطلب ذکرشده، امروزه بی‌علاقگی به تحصیل به‌خصوص در دانش‌آموزان پسر موردتوجه قرارگرفته است به‌طوری‌که آنان بیشترین علت بی‌علاقگی خود را آمار بالای بیکاری در فارغ‌التحصیلان دانشگاهی ذکر می‌کنند؛ که این امر موجب نوعی نگاه بدبینانه به تحصیل را فراهم آورده است. دانش‌آموزان مقطع متوسطه دیگر آن شوق و اشتیاقی که در سال‌های قبل نسبت به تحصیل داشته‌اند را کمتر دارند و سعی می‌کنند تا زودتر وارد بازار کار شوند. گاهاً دیده‌شده است دانش‌آموزی که در دوران قبل عملکرد تحصیلی رضایت بخشی داشته است با گام نهادن به دوران متوسطه دوم و نزدیک شدن به زمان کنکور سراسری که به‌نوعی سرنوشت کاری و تحصیلی آینده‌ی وی را رغم می‌زند دچار نوعی بی‌میلی و اجتناب نسبت به تحصیل شده است؛ که این امر مسئولین مدارس و در رده‌های بالاتر مسئولین آموزش‌وپرورش را با نگرانی عمده‌ای مواجه کرده است لذا، با توجه به مباحث مطرح شده، که اشتیاق و فرسودگی تحصیلی دو مؤلفه مؤثر در عملکرد تحصیلی بشمار می‌آیند ولی تاکنون کمتر به بررسی رابطه اشتیاق و فرسودگی تحصیلی با عملکرد تحصیلی به‌صورت یک مجموعه درهم‌تنیده پرداخته‌شده است. آسایش و همکاران (۱۳۹۵)، با بررسی همبستگی تنیدگی، فرسودگی و عملکرد تحصیلی دانشجویان پرستاری و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی قم بیان نمودند اشتغال و سنوات تحصیل دانشجویان، عملکرد تحصیلی و تمامی خرده مقیاس‌های تنیدگی تحصیلی با فرسودگی تحصیلی، رابطه معنی‌داری دارد. طبق خرده مقیاس‌ها در مدل چندمتغیره رگرسیون، اشتغال مرتبط با رشته و عملکرد تحصیلی، عامل محافظت‌کننده و تنیدگی تحصیلی به‌عنوان عامل خطر برای فرسودگی تحصیلی بود. همچنین قدم پور و همکاران (۱۳۹۵)، با تعیین رابطه بین فرسودگی تحصیلی با اشتیاق و عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان بیان نمودند که مقادیر میانگین متغیرهای پژوهش برای فرسودگی تحصیلی ۴۱/۸، اشتیاق تحصیلی ۵۰/۹۷ و عملکرد تحصیلی ۱۵/۹۳ بود. هم‌چنین نتایج نشان داد که بین فرسودگی تحصیلی و اشتیاق تحصیلی و بین فرسودگی تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. نتایج رگرسیون خطی به روش گام‌به‌گام بیانگر آن بود که مؤلفه‌های فرسودگی تحصیلی قادر به‌پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی و عملکرد تحصیلی می‌باشند. ناصری و کارشکی (۱۳۹۶)، جهت‌گیری آینده و ارزش تکلیف قادر به‌پیش‌بینی بی‌انگیزگی تحصیلی در جهت منفی است. خودکارآمدی عمومی در جهت منفی فرسودگی تحصیلی در دانشجویان را پیش‌بینی می‌کند بی‌انگیزگی در جهت منفی پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند. با تقویت انگیزه و باورهای انگیزشی (جهت‌گیری آینده و ارزش تکلیف و خودکارآمدی) می‌توان پیشرفت تحصیلی در دانشجویان را افزایش و سطح فرسودگی تحصیلی را کاهش داد. در همین راستا این پژوهش قصد دارد ضمن بررسی موضوع، به این سؤال پاسخ دهد که آیا فرسودگی تحصیلی با اشتیاق و عملکرد تحصیلی ارتباط دارند؟

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

روش پژوهش

روش تحقیق این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. در این روش محقق بدون دست‌کاری متغیرها، ارتباط آن‌ها را با یکدیگر بررسی می‌کند (دلاور، ۱۳۸۱). در تحقیق حاضر جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان پسر (شهر و روستا) مقطع متوسطه دوم شهرستان بجنورد که در سال تحصیلی۹۷ -۹۶ جمعاً ۴۱۹۱ نفر می‌باشند، بوده است. نمونه موردنظر با توجه به جدول مورگان برابر حجم نمونه۳۵۲ می‌باشد که به علت ریزش تعدادی از پرسشنامه‌ها نمونه ۳۶۰ نفر در نظر گرفته شد.

پرسشنامه فرسودگی تحصیلی برسو همکاران (۱۹۹۷): این پرسشنامه سه حیطه فرسودگی تحصیلی، بی‌علاقگی تحصیلی و ناکارآمدی تحصیلی را می‌سنجد. پرسشنامه مذکور ۱۵ ماده دارد. خستگی تحصیلی ۵ ماده (مطالب درسی خسته‌کننده هستند)، بی‌علاقگی تحصیلی ۴ ماده (احساس می‌کنم نسبت به مطالب درسی علاقه‌ای ندارم) و ناکارآمدی تحصیلی ۶ ماده (احساس می‌کنم نمی‌توانم از عهده مشکلات درسی بربیایم) دارد.

پرسشنامه استاندارد اشتیاق تحصیلی فردریکز، بلومنفیلد، پاریس (۲۰۰۴): پرسشنامه استاندارد اشتیاق تحصیلی توسط فردریکز و همکاران (۲۰۰۴) طراحی و تدوین‌شده است. می‌باشد. این پرسشنامه دارای ۱۵ گویه است (سؤالات ۱ و ۲ و ۳ و ۴ مربوط به خرده مقیاس اشتیاق رفتاری و سؤالات ۵ و ۶ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۰ مربوط به اشتیاق عاطفی و سؤالات ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ نیز مربوط به خرده مقیاس اشتیاق شناختی می‌باشد) و با یک مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای (هرگز تا همیشه)، با سؤالاتی مانند: (من در کلاس توجه می‌کنم؛ وقتی سر کلاس هستم فقط تظاهر می‌کنم که فعال هستم) اشتیاق تحصیلی را می‌سنجد.

پرسشنامه استاندارد عملکرد تحصیلی (درتاج، ۱۳۸۳): این پرسشنامه ۴۸ سؤال و مؤلفه‌هایی به‌قرار زیر دارد: سوالاتی که شاخص اول (خودکارآمد پنداری) را اندازه می‌گیرند و سوالاتی که شاخص دوم (تأثیرات هیجانی) را اندازه می‌گیرند در مورد افراد نمونه توزیع شد و اطلاعات لازم جمع‌آوری گردید.

یافته‌ها

مطالعه حاضر روی نمونه‌ای شامل۳۶۰ نفر از دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهر بجنورد انجام شد. اطلاعات متغیرهای تحقیق در جدول ۱ ارائه‌شده است.

جدول۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

		کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف استاندارد
اشتیاق تحصیلی (متوسط)		۱۷,۰۰	۶۴,۰۰	۳۶,۴۲	۵,۶۹
عملکرد تحصیلی (خوب)		۵۳,۰۰	۲۱۷,۰۰	۱۳۹,۹۲	۷,۶۰
فرسودگی تحصیلی (ضعیف)	خستگی تحصیلی	۷,۰۰	۱۸,۰۰	۱۷,۲۴	۲,۷۸۴۲۰
	بی‌علاقگی تحصیلی	۹,۰۰	۲۱,۰۰	۱۷,۴۴	۲,۵۰۵۸۵
	ناکارآمدی تحصیلی	۱۶,۰۰	۳۹,۰۰	۳۵,۸۰۰	۲,۵۶۲۸۳

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

بر اساس نتایج درج‌شده در جدول۱ با توجه به اینکه در پرسشنامه اشتیاق تحصیلی متوسط امتیاز۳۷/۵ می‌باشد و در این تحقیق نمونه آماری میانگین (۳۶/۴۲) را کسب کرده‌اند بنابراین می‌توان گفت میزان اشتیاق تحصیلی در بین دانش‌آموزان پسر متوسطه دوم (نمونه آماری) در حد متوسط می‌باشد و با توجه به نمره میانگین پرسشنامه عملکرد تحصیلی که۱۲۰ بوده و در این تحقیق میانگین نمرات دانش‌آموزان۱۳۹/۹۲ کسب‌شده می‌توان گفت عملکرد تحصیلی نسبتاً خوبی در بین نمونه آماری (بالاتر از میانگین) مشاهده گردید و در پرسشنامه فرسودگی تحصیلی: خستگی تحصیلی۱۷/۲۴ متوسط (میانگین پرسشنامه استاندارد نمره ۲۰)، بی‌علاقگی۱۷/۴۴ در حدود متوسط (میانگین پرسشنامه استاندارد نمره۱۶) و در ناکارآمدی تحصیلی۳۵/۸۰ بسیار بد (میانگین پرسشنامه استاندارد نمره ۲۴) می‌باشد.

جدول ۲. نتایج آزمون کلموگروف- اسمیرنوف جهت بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها

متغیر	آماره کلموگروف اسمیرنوف	معناداری
اشتیاق تحصیلی	۰/۶۷۰	۰/۶۸
عملکرد تحصیلی	۰/۷۲۰	۰/۶۹
فرسودگی تحصیلی	۰/۶۲۱	۰/۱۳۱
خستگی تحصیلی	۰/۵۹۸	۰/۱۰۶
بی‌علاقگی تحصیلی	۰/۶۶۰	۰/۸۲
ناکارآمدی تحصیلی	۰/۶۷۸	۰/۹۲

بر اساس نتایج درج‌شده در جدول۲ با توجه به اینکه سطح معناداری به‌دست‌آمده بیشتر از سطح بحرانی (P>۰,۰۵) می‌باشد می‌توان نتیجه گرفت که همگی داده‌ها نرمال بوده است.

برای پی بردن به نوع ارتباطات بین سه متغیر اصلی پژوهشی با یکدیگر ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش (به همراه زیرمقیاس‌های فرسودگی تحصیلی) را محاسبه می‌کنیم چراکه ماتریس همبستگی مبنای محاسبه رگرسیون و نیز تجزیه‌وتحلیل مدل‌های علی است، ماتریس همبستگی همه متغیرهای پژوهشی در جدول ۳ ارائه‌شده است.

جدول ۳. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶
اشتیاق تحصیلی	۱					
عملکرد تحصیلی	۰/۴۱**	۱				
فرسودگی تحصیلی	-۰/۴۷**	-۰/۲۶**	۱			
خستگی تحصیلی	-۰/۳۹**	-۰/۲۳**	۰/۷۴**	۱		
بی‌علاقگی تحصیلی	-۰/۴۰**	-۰/۳۴**	۰/۶۷**	۰/۶۳**	۱	
ناامیدی تحصیلی	-۰/۴۳**	-۰/۳۰**	۰/۸۰**	۰/۷۰**	۰/۶۶**	۱

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد بیشترین میزان همبستگی در میان متغیرهای پژوهشی از آن اشتیاق تحصیلی و فرسودگی تحصیلی به میزان (۰/۴۷-) می‌باشد (همبستگی خوب و منفی) بدین معنا که با افزایش فرسودگی تحصیلی در دانش‌آموزان، میزان اشتیاق

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

تحصیلی آن‌ها نیز کاهش می‌یابد و بالعکس؛ همچنین در بین زیرمقیاس‌های فرسودگی تحصیلی بیشترین میزان ارتباط بین بعد ناامیدی تحصیلی مشاهده گردید.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام این پژوهش بررسی رابطه فرسودگی تحصیلی، اشتیاق و عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان متوسطه دوم شهرستان بجنورد است. یافته‌ها نشان می‌دهد همبستگی بین خستگی تحصیلی با اشتیاق تحصیلی و عملکرد نشان داد که بین بعد خستگی تحصیلی و اشتیاق تحصیلی همبستگی (رابطه معنادار) برقرار بوده که این همبستگی منفی، نسبتاً قوی و معنادار است و بین بعد خستگی تحصیلی و عملکرد تحصیلی همبستگی (رابطه معنادار) برقرار بوده که این همبستگی منفی، ضعیف و معنادار است. در همین راستا نتایج این فرضیه با نتایج پژوهش، عزت اله قدم پور و همکاران (۱۳۹۴) هم‌خوانی دارد. آنان در پژوهش خود با عنوان " تعیین رابطه بین فرسودگی تحصیلی با اشتیاق و عملکرد تحصیلی" به این نتیجه دست یافتند که با کاهش نمرات فرسودگی تحصیلی و مؤلفه‌های آن، نمرات اشتیاق تحصیلی دانشجویان افـزایش می‌یابد. به این صورت که هرچه میزان فرسودگی تحصیلی در دانش‌آموزان کاهش یابد، اشتیاق تحصیلی در دانش‌آموزان بالاتر می‌رود و عملکرد تحصیلی بهتری داشته‌اند. یافته دیگر این پژوهش نشان داد بی‌علاقگی تحصیلی (مؤلفه فرسودگی تحصیلی) با اشتیاق و عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان پسر متوسطه دوم شهرستان بجنورد رابطه وجود دارد. این نتایج با یافته های قدم پور و همکاران (۱۳۹۵) هم‌خوانی دارد. قدم پور در نتایج خود چنین بیان داشته است که مؤلفه‌های فرسودگی تحصیلی قادر به‌پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی و عملکرد تحصیلی می‌باشند. همچنین پیرانی (۱۳۹۴) درنتیجه تحقیق خود و همسویی با این نتیجه را تائید کرده است. نتیجه تحقیق پیرانی نیز اشتیاق عاطفی، قابلیت پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی را دارد. پیرانی بیان داشته است که هر چه اشتیاق عاطفی کمتر باشد احتمال فرسودگی تحصیلی بیشتر خواهد شد. همچنین بین ناکارآمدی تحصیلی با اشتیاق و عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان پسر متوسطه دوم شهرستان بجنورد رابطه وجود دارد. این نتایج با یافته های پژوهش عظیمی و همکاران (۱۳۹۳) در قسمتی ناهم‌سو در قسمتی همسو می‌باشد. ایشان در نتایج پژوهش خود بیان داشتند که بین ابعاد فرسودگی تحصیلی و عملکرد تحصیلی رابطه منفی وجود دارد و بین اشتیاق و انگیزش پیشرفت با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. نتایج پژوهش مرادی و همکاران (۱۳۹۵) نیز با این نتیجه هم‌راستا می‌باشد. مرادی بیان داشت که: میانگین نمرات فرسودگی تحصیلی، اهمال‌کاری و ناکارآمدی تحصیلی و احساس تنهایی به‌طور معنی‌داری در دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری بیشتر از دانش‌آموزان عادی است. نتایج پژوهش حاکی از تأثیرات منفی ناتوانی یادگیری بر متغیرهای اهمال‌کاری و ناکارآمدی تحصیلی، فرسودگی تحصیلی و احساس تنهایی دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری است. همچنین نتایج نشان داد که بین اشتیاق تحصیلی و عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان پسر متوسطه دوم شهرستان بجنورد رابطه وجود دارد. نتایج حاصل از این بررسی نشان داد که همبستگی بین اشتیاق تحصیلی و عملکرد تحصیلی معنادار می‌باشد. به این معنا که بین اشتیاق تحصیلی و عملکرد تحصیلی همبستگی برقرار بوده که این همبستگی مثبت، قوی و معنادار است. این نتیجه پس از تجزیه‌وتحلیل آمار و اطلاعات برای فرضیه چهارم به دست آمد که با دو نتیجه زیر هم سو می‌باشند: در مطالعه‌ی آرچامبالت و همکاران (۲۰۰۹) اشتیاق کلی به مدرسه به‌طور منفی بر عملکرد تأثیر گذاشته و افت تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند. فین و راک (۱۹۹۷)

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

در تحقیقی بیان داشتند که عدم اشتیاق به مدرسه می‌تواند منجر به نتایج خطرناکی مانند؛ عدم پیشرفت در مدرسه و ترک تحصیل را به دنبال خواهد داشت.

منابع

- آسایش، حمید؛ شریفی فرد، فاطمه؛ موسوی، مجتبی؛ طاهری خرامه، زهرا؛ علی اکبرزاده آرانی، زهرا؛ شعوری بیدگلی، علیرضا (۱۳۹۵). رابطه تنیدگی، فرسودگی و عملکرد تحصیلی دانشجویان پرستاری و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی قم. مجله دانشگاه علوم پزشکی قم، ۱۰ (۷)، ۸۳-۷۴.
- سیف، علی اکبر (۱۳۹۰). روان شناسی پرورشی نوین (روانشناسی یادگیری و آموزش). تهران: نشر دوران.
- عزیزی ابرقویی، محسن (۱۳۸۹). رابطه بین خودکارآمدی و کیفیت تجارب یادگیری با فرسودگی تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبائی (ره)، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران.
- قدم پور، عزت اله؛ فرهادی، علی؛ نقی بیرانوند، فاطمه (۱۳۹۵). تعیین رابطه بین فرسودگی تحصیلی با اشتیاق و عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان. پژوهش در آموزش علوم پزشکی، ۸ (۲)، ۶۰-۶۸.
- کریمی، یوسف (۱۳۸۹). روان شناسی شخصیت، انتشارات پیام نور: تهران.
- مرادی، مسعود؛ فتحی، داوود؛ غریب زاده، رامین؛ فائیدفر، زیبا (۱۳۹۵). مقایسه فرسودگی تحصیلی، اهمال‌کاری تحصیلی و احساس تنهایی در دانش‌آموزان با و بدون ناتوانی‌های یادگیری. مجله پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، ۲۷(۳)، ۲۵۶-۲۴۸.
- ناصری، فاطمه؛ کارشکی، حسین (۱۳۹۶). نقش میانجی گرایانه بی‌انگیزگی در رابطه باورهای انگیزشی، پیشرفت تحصیلی و فرسودگی تحصیلی. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۷(۷۹)، ۱۷۴-۱۶۳.
- نعامی، عبدالزهرا و پیریایی، صالحه (۱۳۹۱). رابطهٔ ابعاد انگیزش تحصیلی با اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان سال سوم دبیرستان‌های شهر اهواز. مجلهٔ پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱(۲)، ۴۲-۲۹
- Maslach, C., Qjakson, S. E. (1984).Burnout in organizational setting. applied social psychology annual, 5, 133-153.
- Naami. A. (2009).relationship between learning experiences quality and academic burnout among students of Ahvaz University. Educational Psychology of Shahid Chamran University.
- Newmann, F. M. (ed.).Student engagement and achievement in American secondary schools, 11-39.
- Salmela-Aro, K., Savola Inen, H., & Holopainen. L. (2008) Nepressive symptoms and school burnout during adolescence. Journal of royth and ad olesence, 6, 34- 45.
- Schaufeli, W. B., Baunk, B. P. (2002). Burnout: an overview of 25 years of research and theorizing in M.J. schabracq, J.A.M ninnubst, & C.l.cooper (eds), handbook of work and healthpsychology Chichestev: wiley.
- Yang, H., & Fran, C. (2005). An invenstigation the factors mis student burnout in technical – viocational collegc.computersin human behavior yang, hui-jen. Factors affecting student burnout and academic achievement in multiple enrollment programs in talwans technical-vocational collegwes international. Journal of educational development, 24, 283-301.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

- Zang, R., Gan, R.C. (2007). Heining Prefectionism, Academic burnout and engagement among chine secollege students: a structural equation modeling analysis. Personality & invidual differences, 43, 1529-1540.

مجله پیشرفت های نوین در علوم رفتاری

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]